

Onder N.A.P. is het bulletin van de Archeologische Werkgroep Purmerend onder redactie van Ivo Duppen en Erik Machiels

De Archeologische Werkgroep Purmerend heeft haar werkavonden
elke dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in
Gebouw “de Ark” Wilhelminalaan 1, 1441 EK Purmerend (tevens postadres)
Telefoon: 06-50867631

Het bestuur is als volgt samengesteld:

<i>Voorzitter</i>	Nico van den Brom	0299-683535
<i>Secretaris</i>	Gerard Vermeulen	020-4824961
<i>Penningmeester</i>	Jan van Waard	0299-437497 of 0299-683195
<i>Public Relations</i>	Sjaak Bosma	0299-471758
<i>Vorbereidend en</i>		
<i>Opgravingscoördinator</i>	Paul de Groot	0299-772537
<i>Bestuurslid</i>	Erik Machiels	0299-641620

Inhoud

1 Redactioneel.....	2
Ivo Duppen	
2 Nieuws.....	2
Erik Machiels	
3 Schatten onder de schotel.....	2
Nico van den Brom	
4 AWP in het Purmerends Museum.....	3
Nico van den Brom	
5 Een noodopgraving in de Peperstraat te Purmerend.....	4
Paul de Groot	
5.1 Inleiding.....	4
5.2 De eerste opgravingsdag.....	4
5.3 De tweede opgravingsdag.....	10
5.4 De finale	11
6 De vondsten.....	12
Erik Machiels	

1 Redactioneel

Vóór u ligt het 4^e nummer van Onder N.A.P., het informatieblad van de Archeologische Werkgroep Purmerend.

Hoofddthema in dit nummer is de noodopgraving in de Peperstraat. Helaas kunnen we nog geen verslag doen van de opgraving van het kasteel, omdat wij het opgravingsverslag te laat in ons bezit hebben gekregen. In het volgende nummer zullen wij er uiteraard veel aandacht aan besteden.

Paul de Groot, onze voorbereidings- en opgravingcoördinator (VOC), heeft de redactie verzocht een oproep te plaatsen of de leden weer eens oude lappen, oude theedoeken, oude handdoeken e.d. aan de vereniging willen schenken.

2 Nieuws

- Jan-Willem Oudhof heeft ons verblijd met een kopie van het opgravingsprotocol van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB).
- Theo van der Linden heeft ons een aantal foto's van onze opgravingsactiviteiten aan de Peperstraat geschonken.
- Op 4 januari 2000 wordt er een nieuwjaarsborrel gehouden
- De ROB heeft onder leiding van Jan-Willem Oudhof opgravingen verricht naar vermoedelijke huisplaatsen in Weidevenne, maar met weinig resultaat.
- Toekomstige activiteiten omvatten opgravingen of vondstwaarnemingen van het terrein van de ING-bank, het terrein van het Chinese restaurant Jade City en het terrein aansluitend aan C & A (vermoedelijk februari 2000).
- Voor het komende jaar zijn er bovendien excursies en de cultuurmarkt gepland.
- Voor bovengenoemde activiteiten kunt u zich als lid van de archeologische werkgroep Purmerend opgeven.
- Zoals vermeld hebben wij het voorlopig rapport van de opgraving van "Purmersteyn" ontvangen. Over deze opgraving en het Slot zelf zal in samenwerking met de Vereniging Historisch Purmerend een lezing worden verzorgd.
- De vondsten van "Het Hofje" hebben we uit arren moede maar weer uit het provinciaal archeologisch depot in Wormerveer teruggehaald, omdat ze daar slecht beheerd werden.

3 Schatten onder de schotel

Nico van den Brom

Op 5 september zijn we met acht man op excursie geweest naar Hilversum, naar het Goois Museum. De tentoonstelling "Schaten onder de schotel" gaf een overzicht van de metaalvondsten, die amateur-archeologen hadden gedaan.

De tentoonstelling was bere-interessant, er waren voorwerpen te zien, die je in je stoutste dromen niet verwacht had. De leden van de metaalwerkgroep liepen kwijlend in het rond, de ooh's en aah's waren niet van de lucht

Voor mij was het hoogtepunt een Arabische dirham (munt) uit de negende eeuw, die in het IJsselgebied gevonden is. Waarschijnlijk heeft deze munt een lange reis gemaakt: ofwel via de Kaspische Zee en de Wolga over Kiev en de Oostzee naar het IJsselgebied, ofwel vanuit Noord-Afrika via de Middellandse Zee.

Een ander fraai stuk was een 9^e eeuwse stuk beslag van een zwaardschede uit Muiden.

Ook was het mogelijk metaalvondsten te laten determineren (wat voor voorwerp is het, waarvoor diende het, soort materiaal, ouderdom etc.)

Het Goois museum is trouwens erg de moeite waard. De vaste tentoonstelling geeft ruime informatie, als je wat meer wilt weten over de steentijd- en de bronstijdcultuur in het Gooi. Ook geeft de tentoonstelling nuttige informatie over de vorming van het Gooi in de voorlaatste IJstijd. Ik heb nog nooit zo'n grote windkanter gezien. Als je wilt weten, wat dat is moet je eens op een dinsdagavond (onze verenigingsavond) langs komen.

4 AWP in het Purmerends Museum

Nico van den Brom

De bezoeker van het Purmerends Museum kan sinds kort een tentoonstelling van vondsten van de opgraving in de Peperstraat bekijken. We hebben een deal met het museum gemaakt: zij leveren ruimte en teksten en het gedoe rondom een tentoonstelling en wij leveren de voorwerpen met beschrijvingen en begeleidende teksten. Er zijn twee vitrines die we kunnen inrichten. Het museum zorgt dan dat alles er qua opmaak en dergelijke goed uitziet. In verschillende huis-aan-huisbladen heeft er al een artikel over de tentoonstelling gestaan. Vooral de 17e eeuwse glazen die we bij de opgraving in de Peperstraat vonden tonen prachtig. Zo heb je nog eens eer van je werk!

Het is prettig te weten dat het publiek kennis kan nemen van de vondsten die we doen. Een ander bijkomend effect is dat we zo de vondsten goed moeten administreren en documenteren, restaureren en dat we stukjes moeten schrijven. Daarnaast wordt de boel zo goed verzekerd. Het mes snijdt aldus aan meer dan twee kanten.

Elk half jaar wisselt de opstelling. In de lente volgt een tentoonstelling over de metaalvondsten die we bij diverse opgravingen hebben gedaan. Er is dus werk aan de winkel voor de metaalwerkgroep! Later volgt er nog een tentoonstelling over de glasvondsten die we door de jaren heen gedaan hebben.

Een en ander is het gevolg van nauwer overleg met het Purmerends Museum. En zo hoort het ook, het is goed als instanties op het gebied van de geschiedenis van Purmerend nauw met elkaar samenwerken. Ik ben benieuwd wat de toekomst mag brengen.

5 Een noodopgraving in de Peperstraat te Purmerend

Paul de Groot

5.1 Inleiding

Tijdens een wandeling op 8 maart 1999 door Purmerend bemerkte de heer Van Waard, penningmeester van de Archeologische Werkgroep Purmerend (AWP) dat er in een tuin achter een winkelpand in de Peperstraat graafwerkzaamheden werden verricht.

Nu moet u weten, dat de Peperstraat in het historisch centrum van Purmerend ligt en dat elke grondactiviteit in dit centrum archeologisch van groot belang is (zie plattegrond 1)

De heer van Waard waarschuwde terstond de heer De Groot, de voorbereiding- en opgravingcoördinator van de AWP. Uit gesprekken met de werklieden daar bleek de heer Scheltinga, die een winkel tegenover het pand heeft, de eigenaar van dit pand te zijn.

Op 12 maart 1999 meldden de heren Van Waard en de Groot zich bij de heer Scheltinga, stelden zich voor en vroegen hem toestemming in de tuin van het pand een archeologisch onderzoek uit te mogen voeren. De heer Scheltinga verleende direct zijn toestemming. Hierna bekeken de drie heren het terrein en spraken af dat het onderzoek de volgende dag zou beginnen.

5.2 De eerste opgravingsdag

De volgende dag, 13 maart 1999 was het droog en zonnig weer. Na overleg met de eigenaar, die het leegstaande winkelpand voor ons ontsloot, konden leden¹ van de AWP om 9.30 uur starten.

Enkele leden begonnen het meetsysteem uit te zetten. Omdat de hoogten ten opzichte van het N.A.P. op die plaats niet vast te stellen waren, zijn de hoogten gemeten met het maaiveld als 0-punt.

De funderingen, die al aan de oppervlakte zichtbaar waren, werden verder blootgelegd en ingetekend. Losse scherven werden verzameld.

De ruimten tussen de ingetekende funderingen hebben ieder een nummer gekregen en worden verder aangeduid als vlak (zie plattegrond 2).

Vlak 7 A

Tijdens het vrij leggen van één van de funderingen (tussen vlak 1 en 7) werden een aantal oventegels aangetroffen, die als versteviging dienden voor deze fundering. De tegels waren oorspronkelijk bedoeld voor een “bakkerij” oven. De tegels waren alle voorzien aan de onderzijde met het stempel “Steenfabriek de Nijverheid - Holland - Purmerend. Deze fabriek was de voorloper van de firma Brantjes en moet omstreeks 1880 - 1900 de tegels gefabriceerd hebben.

¹ Aanwezig waren: Boudewijn Brugge, Ivo Duppen, Erik Machiels, Niek Wittebrood en Paul de Groot.

Plattegrond 1

Plaat van de opgraving

Plattegrond 2

Vlak 7

Hier werd de waterput/kelder ingemeten. Deze dateert uit de 19e eeuw. De lengte van de put was 3.15 meter.

De bodem van de put was vlak, de muren waren recht met een ronde (toog) opbouw. De opening was rechthoekig en had geen putdeksel meer. De opening zat op een meter van de achterdeur van het pand aan de Peperstraat. Het geheel was opgebouwd met deels gele en deels rode steentjes. Uitwendig was de put afgepleisterd met een witte specie.

Uitgezonderd een houten kegeltje (voor een spel), van omstreeks 1900, beperkte de inhoud zich tot modern bouwafval.

Langs de put, evenwijdig aan de muur van het ernaast gelegen pand, was een fundering aanwezig van een 19e/20e eeuwse uitbouw (twee meter van deze muur) en op 4.15 meter vanaf het pand aan de Peperstraat werden bovengenoemde oventegels in deze fundering aangetroffen.

Op 7.25 meter, aan het einde van deze fundering, werden enkele aardewerkscherven aangetroffen: o.a. van een ongeglazuurd vuurtestje (17e eeuw), steengoed (Westerwald - 17e eeuw) en diverse roodbakkende scherven van divers gebruiksgoed (vindplaats 4).

Tussen vlak 1 en 6, op 8.5 meter vanaf het pand, werd een steengoed scherf aangetroffen van een Jacoba kan (15e eeuw) (vindplaats 3).

Vlak 1

Op 10 meter van het pand bevond zich een schervenconcentratie. Tijdens het verdiepen van deze plek hebben we veel scherfmateriaal kunnen verzamelen. In de bovenlaag werden ook kalksporen en puin aangetroffen. Hieronder bevond zich een compacte grijze laag, zavelig-kleiig van samenstelling vermengd met kalksporen. Onder deze laag werd op ca. 80 cm van het maaiveld werd een compleet vuurtestje (17e eeuw) aangetroffen. Verder werden hier veel scherven aangetroffen die aardig te herleiden waren tot borden, grape en een polychroom tegeltje. De voorwerpen kunnen alle in de 17e en in de eerste helft van de 18e eeuw gedateerd worden.

Op vindplaats 2 werd erg weinig botmateriaal en/of leerresten aangetroffen, wel enkele eierschalen en glasmateriaal. Bij het verdiepen van deze plek onder een zwarte laag werd een leren tripsluiting aangetroffen en enkele 15e/16e eeuwse scherfjes. Het geheel bevond zich in een vrij venige grond.

Vlak 2

Vlak 2 is tot 60 cm verdiept gerekend vanaf het maaiveld. Ook hier werd veel scherfmateriaal en weinig of geen hout, bot of leer aangetroffen. Vondsten: glas, aardewerk, steengoed (Westerwald, spinsteen) en enkele metalen voorwerpen zoals een penning uit 1591, een gespje en een duit van 1768.

De fundering op 12.28 meter vanaf het pand Peperstraat bestaat uit rode baksteen met het formaat 18.5 x 9.5 x 4 cm. en bevond zich 10 cm. onder het maaiveld. Deze fundering kan in de 17e eeuw geplaatst worden. De fundering loopt vanaf de muur van het aangrenzende pand 5.76 meter de tuin in, waarna deze verstoord is.

Achter deze fundering werd tussen 12.27 meter en 14 meter vlak 2 onderzocht .

Op 14.82 meter vanaf het pand Peperstraat lag nog een fundering uit de 19e/20e eeuw. Achter deze fundering langs de muur van het aangrenzend pand bevonden zich drie lagen plavuizen op elkaar. De onderste laag bestond uit gele en groene plavuizen, de twee lagen hierboven waren rood/bruin.

Vlak 3

Op 17 meter lag een fundering uit de 17e/18e eeuw. Op 19 meter ligt een plavuizen vloertje met wat natuursteen ertussen. De plavuizen hebben als maat 20x 20x 2 cm. en zijn roodbruin van kleur.

Om 18.15 uur zijn we met de werkzaamheden gestopt.

5.3 De tweede opgravingsdag

Zondag 20 maart 1999 waren al om 9.30 leden² van de AWP aanwezig.

Enkele leden begonnen het meetsysteem weer uit te zetten. Met wederom het maaiveld als 0-punt.

Vlak 5

We begonnen de fundering van vlak 5 vrij te graven. Hierbij werd een spinsteen uit de 16e eeuw aangetroffen. Op enkele aardewerk scherven uit de 16e en 17e eeuw na werden er verder geen voorwerpen aangetroffen.

Vloer D in vlak 5 bevindt zich op 60 cm onder het maaiveld en bestaat uit bakstenen, die roodbakkend en zacht zijn en 10x 20x 5 cm. meten. Ze vormen één laag op een laag schelpen.

Vloer E in vlak 5 bestaat uit roodbakkende plavuizen met loodglazuur en ligt ook op 60 cm. onder het maaiveld. De plavuizen meten 19x 19x 3cm.

De bakstenen van de fundering op 75 cm. van de gevel reikten tot 25 cm. onder het maaiveld.

Vlak 4

Fundering A vrijgelegd; stenen uit de 17e eeuw, roodbakkend, ca. 40 cm. onder het maaiveld. Ze meten 10x 18x 5cm./10x 21x 5cm. In de fundering zijn diverse halve stenen gebruikt. De breedte van de fundering bedraagt 30 cm.

De stenen zijn verschillend van maat. De onderkant van de muur is trapsgewijs opgebouwd, d.w.z. de onderste laag springt uit ten opzichte van de laag erboven.

Vlak 4 (B)

Proefgat gegraven. Op 70 cm. onder het maaiveld werden plavuizen en resten van plavuizen aangetroffen. De plavuizen waren weer op een schelpenlaag gelegd. Onder de schelpenlaag

² Boudewijn Brugge, Erik Machiels, Paul. de Groot, Sjaak Bosma en Kees van Haver.

bevond zich een zwart gekleurde zandlaag. De plavuizen zijn groen en bruin van kleur en meten 11,7x 11,7x 2 cm.

De in dit vlak aangetroffen scherven dateren alle uit de 16e/17e eeuw.

Vlak 6

De aannemer heeft een boom, compleet met wortels en al verwijderd. We hebben het zo ontstane gat verdiept en aan één kant afgestoken om een dwarsprofiel te maken.

Bij het uitdiepen van het gat (ca. 1.50 meter) troffen we een plank aan, die in de lengte richting Peperstraat lag. De plank werd ondersteund door takken. De plank was 22 cm. breed en 2 cm. dik. We vermoeden, dat de plank gebruik werd als loopplank over het waarschijnlijk drassige terrein naast de Peperstraat in de 14e/15e eeuw.

Bij het verdiepen werd op hetzelfde niveau als de plank een fragment van een leren schoen aangetroffen en wel de neus van de schoen. De schoen dateert uit de 14e/15e eeuw. Ook een enkele scherf, die we er aantreffen, kan in deze periode geplaatst worden.

Vlak 8

In dit vlak troffen we een klein waterkeldertje aan, dat 203 cm. lang, 80 cm breed en maximaal 135 cm. hoog was. Het waterkeldertje was opgebouwd uit gele steentjes met de maten 16x 25x 7 cm. De “put” had een vlakke vloer en was toegvormig gedekt. De put-opening was vierkant (50x 50 cm) en bestond eveneens uit gele steentjes.

Na deze put leeggepompt te hebben bleek de inhoud voornamelijk uit bouwafval uit de 19e en 20e eeuw te bestaan.

Vermeldenswaard zijn wel de resten van een 19e eeuwse leren schoen, die niet geschikt waren om te conserveren en een leren riem met messing gesp uit de 19e eeuw.

5.4 De finale

Juni 1999

Inmiddels is het terrein weer bebouwd. Het is aan te bevelen om, als de mogelijkheid er in de toekomst weer is, hier een gericht onderzoek uit te voeren.

6 De vondsten

Erik Machiels

Belangrijke vondsten, die bij de opgraving aan het licht kwamen, zijn in het Purmerends Museum tentoongesteld. Ze worden hier in het kort beschreven. Helaas konden niet alle vondsten zo gefotografeerd worden, dat zij ook in kopie duidelijk waren. Daarom treft u slechts een negental afbeeldingen aan, die wel een beeld geven van de grote verscheidenheid aan vondsten.

1) Grape 1600-1650

Deze grape is gemaakt van aardewerk met loodglazuur. Over het algemeen werden ze gebruikt voor de bereiding en opslag van etenswaren. Bij deze grape is de onderkant bedekt met een roetlaag wat betekent dat hij boven het vuur heeft gestaan.

2) Kruikje 1600-1650 (afbeelding 1)

Dit kruikje is gemaakt van steengoed bedekt met een laagje zoutglazuur. Het baksel werd zo hard dat het uitermate geschikt is voor het vervoeren en opslaan van vloeistoffen. In het geval van dit kruikje is het waarschijnlijk bier geweest.

Dit soort steengoed werd geïmporteerd uit het Duitse Rijngebied. Deze import begon al in de dertiende eeuw.

3) Tegel 1600-1625

Een springend hondje siert deze van aardewerk gemaakte tegel. De beschildering in kwadraat is in meerdere kleuren uitgevoerd waarna de verf is afgedekt met een laag glazuur. Aan de afbeelding en de dikte van de tegel is de ouderdom af te leiden.

4) Kegel 1800-1900

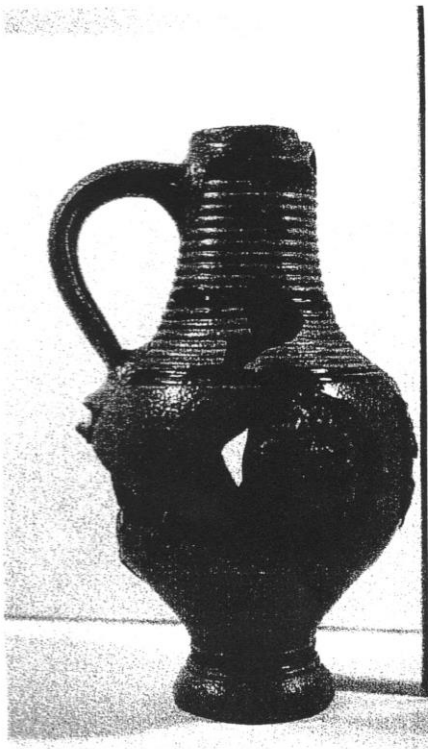
Deze kegel is gesneden uit een stuk hout. Hij is niet afkomstig uit door de archeologische werkgroep gegraven put maar uit een negentiende eeuwse waterput die direct gelegen was aan de achterdeur van het pand aan de Peperstraat 14. Behalve deze kegel kwam er alleen bouwpuin uit deze waterput. Een scherpe datering is derhalve niet te geven. De kegel zal ongetwijfeld zijn gebruikt voor een van de vele kegelspelen.

5) Lepeltje 1906-1920 (afbeelding 2)

Dit zilveren lepeltje werd met de metaaldetector als losse vondst gevonden op het terrein. Aan de hand van de zilvermerkjes op de achterkant van het lepeltje kan een datering worden gegeven tussen 1906 en 1953. Het meesterteken geeft echter aan dat het lepeltje waarschijnlijk is gemaakt door Cornelis de Ridder uit Schoonhoven. Hij werkte als zilversmid tussen 1907 en 1920.

6) Sluitpen 1600-1650

Boeken werden vroeger gesloten door middel van boekbeslag. Meestal bestond de sluiting uit een klik-systeem maar er waren ook sluitingen waarbij een messing sluitpen door een cilinder werd gestoken. Deze pen is afkomstig uit de afvalkuil die tussen de funderingen werd gevonden.

Afbeelding 1

Afbeelding 2

7) Rekenpenning 1591

Deze bronzen rekenpenning of jeton is in 1591 geslagen ter gelegenheid van het vredesaanbod en weigering van de bemiddeling van de Keizer. Met deze penningen kon men vroeger snel berekeningen maken, later werden ze meer gebruikt bij kaartspelen. Op de penning is de Hollandse maagd in de tuin weergegeven, verdedigd door enkele soldaten. De andere zijde laat zien dat de vijanden zijn verslagen door de Hollandse verdedigers.

8) Gespje 1625-1675

Dit gegoten messing gespje, waarvan helaas de angel ontbreekt, is waarschijnlijk gebruikt voor het sluiten van een smalle gordel of riem. Hieraan werd dan bijvoorbeeld de beurs/buidel of een sleutelbos gedragen.

9) Siegburg scherven 1250-1450

Op het opgravingsterrein werden enkele scherven gevonden van het zogenaamde Siegburg. Dit steengoed werd gemaakt in Duitsland. De wit tot grijskleurige kannen worden ook wel Jacobakannetjes genoemd naar de gravin Jacoba van Beieren.

10) Kogelpot scherfje 1100-1300

Dit scherfje is een van de oudste vondsten van het terrein aan de Peperstraat. Verwonderlijk is dit niet want het perceel waar de noodopgraving is verricht ligt aan een van de twee oudste bewoningsassen van Purmerend, die van de Peperstraat-Kaasmarkt-Hoogstraat-Gouw. De andere as is die van Padjedijk-Kaasmarkt-Breedstraat-Dubbelebuurt. Ook achter het stadhuis, aan het Waagplein, zijn kogelpotscherven gevonden. De kogelpot heeft zijn naam te danken aan het kogelvormige uiterlijk van deze potten die werden gebruikt voor het bereiden en opslaan van voedsel.

11) Testje 1600-1650 (afbeelding 3)

Vuurtestjes waren vooral in de zeventiende eeuw zeer populair. In elk huishouden was er wel een aantal te vinden. Daarom staan ze ook veel op schilderijen uit die tijd. De testjes, gemaakt van rood aardewerk, werden vooral gebruikt om gloeiende kooltjes in te bewaren. Zo diende ze niet alleen als verwarming voor in een stoof maar ook als 'aansteker' voor de tabak in de stenen pijpjes. Een andere, minder bekende functie van het vuurtestje is die van zwangerschapstest. In het testje ligt er dan een stukje smeulende textiel. Kreeg de vrouw braakneigingen van de walm, veroorzaakt door het smeulende textiel, dan was zij zwanger. De vraag is alleen hoe betrouwbaar deze methode is.

12) Bordje 1675-1725 (afbeelding 4)

Dit bordje is gemaakt van aardewerk, bedekt met een laag tinglazuur.

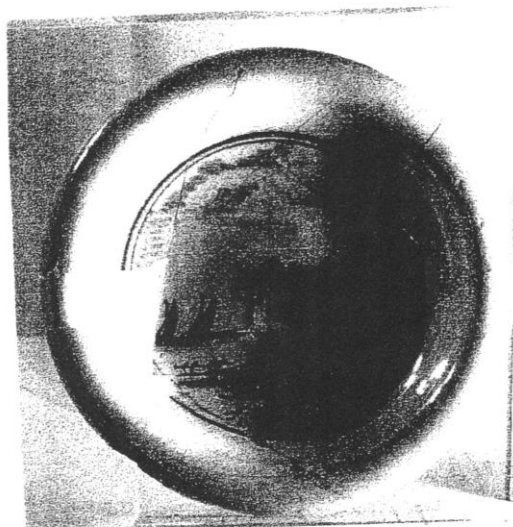
Aan het einde van de zeventiende eeuw werden veel borden versierd met afbeeldingen van schepen en gebouwen.

13) Bordje 1700-1750 (afbeelding 5)

Dit soort, van aardewerk gemaakte, bordjes wordt ook wel Delftsblauw genoemd. Of dit bordje ook in Delft is gemaakt is niet te achterhalen. De in blauw geschilderde versiering stelt een vaas met bloemen en insect voor.

Afbeelding 3

Afbeelding 4

Afbeelding 5

14) Musketkogels 1600-1800

De exacte ouderdom van loden kogels is moeilijk te achterhalen. Ze werden gebruikt van de zeventiende eeuw tot ver in de achttiende eeuw. De kleine ronde kogels werden gebruikt als munitie voor kleine pistolen. De grote kogels werden afgevuurd vanuit, door twee man bediende, musketten. Alle kogels werden gegoten in een mal. Latere loden kogel worden steeds puntiger.

15) Pijpenkopjes 1650-1675

Het gebruik van de pijp kwam in Nederland in het eerste kwart van de zeventiende eeuw in zwang. De rage kwam overwaaien vanuit Engeland waar aan het einde van de zestiende eeuw de eerste pijpjes werden gemaakt. In die tijd was de tabak enorm duur. De vroegste pijpjes hebben dan ook een zeer kleine ketel waar maar een beperkte hoeveelheid tabak in kon. Naarmate de tabak goedkoper werd werden ook de ketels groter. De pijpenkopjes die u hier ziet dateren dan ook uit het midden van de zeventiende eeuw. Geen van de pijpjes is compleet, wel is er één bij met een steelversiering.

16) Spinsteentjes 1550-1625

Voordat het spinnenwiel werd gebruikt voor het spinnen van o.a. wol, gebruikte men een spinstokje met daaraan bevestigd een spinsteentje. Het steentje diende dan als contragewicht. Deze twee steentjes zijn gemaakt van steengoed voorzien van een laagje zoutglazuur.

17) Bordje 1650-1700 (afbeelding 6)

Op dit bordje is een complete afbeelding te zien van een bootje, een schip, een molen, een kerkje en een stadstoren. Voor de toren bij de vlaggenmast staat een man te wachten, misschien wel op de terugkomst van het zeilschip. Welke stad heeft gediend als voorbeeld is niet bekend, zou het Purmerend zijn?

18) Tripsluiting 1400-1500

Deze sluiting is gemaakt van twee strippen leer die aan elkaar bevestigd zijn en daardoor ervoor zorgen dat de trip gedragen kan worden.

19) Riem 1800-1900

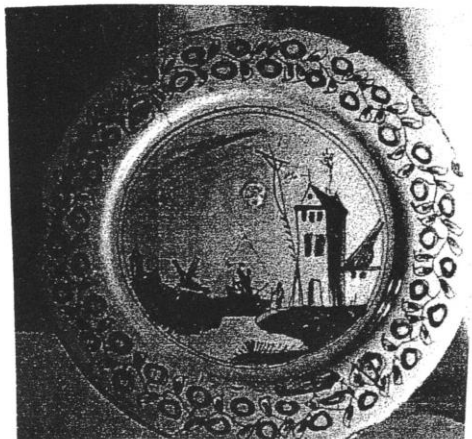
Deze leren riem is voorzien van een messing gesp. De gesp is te dateren in de 19e eeuw. De riem werd gevonden in een klein waterputje dat helemaal achter op het terrein lag. Naast deze vondst kwam er nog een stuk van een leren schoen uit dit putje.

20) Beker 1600-1650 (afbeelding 7)

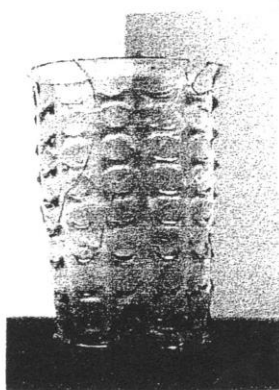
Deze glazen beker is van het type wafelbeker. Deze beker dankt zijn naam aan de Belgische wafel. De versiering op de beker lijkt op de structuur van de wafelkoek. De goudachtige gloed die op de beker te zien is, is te danken aan de inwerking van bodemzuren op het glas. Dit noemen we irisatie.

21) Beker 1600-1650

De benaming voor deze beker is pasglas. De naam is afgeleid van de horizontale versiering die op de zijkant van deze beker aanwezig zijn, deze worden passen genoemd.

Afbeelding 6

Afbeelding 7

22) Beker 1600-1650 (afbeelding 8)

In het begin van de 17e eeuw was dit soort bekertjes zeer populair. Zij werden vlechtwerkbekertjes genoemd. De op deze bekertjes aangebrachte versiering doet denken aan een vlechtwerkwand van een oud huis.

23) Koekenpan 1675-1750

Vroeger kende men ook al het gebruik van de koekenpan. Dit soort pannen werd bijvoorbeeld gebruikt voor het braden van vlees.

24) Oventegel 1880-1900 (afbeelding 9)

In Purmerend stond aan het einde van de negentiende eeuw een steenfabriek genaamd, de Nijverheid. Uit deze fabriek is deze oventegel afkomstig. De Nijverheid is de voorloper geweest van de firma Brandjes, nationaal en internationaal bekend door het Purmerendse plateel.

25) Hamerkop 1600-1700

Van smeedijzer is de kop van een klauwhamer gemaakt. Deze hamers werden vooral gebruikt door timmerlieden. De vorm van deze hamer is nu nog steeds terug te vinden in de moderne klauwhamers. Een goed concept behoeft weinig wijzigingen te ondergaan.

26) Deelwerkersloodje 1600-1700

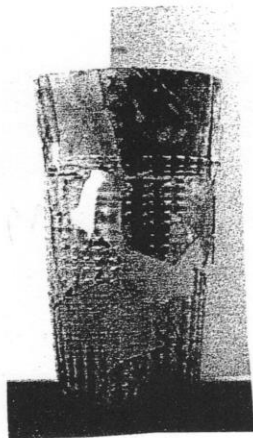
Van lood werden deze deelwerkersloodjes gegoten. Bij bepaalde werkzaamheden waarbij verschillende processen doorlopen moesten worden, werd het loodje bevestigd aan het halffabrikaat en werd er door middel van streepjes aangegeven hoeveel processen er waren doorlopen.

27) Duit 1768

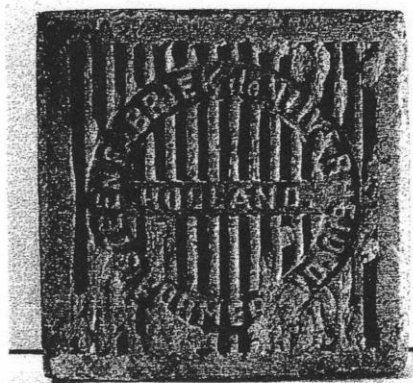
Voor de provincie Overijssel werd deze roodkoperen duit geslagen. In de 18e eeuw was de duit het kleinste betaalmiddel. Voor een duit kon je in die tijd bijvoorbeeld een appel of een ei kopen. In onze taal heeft dit muntje zijn sporen achtergelaten, zo kennen wij het gezegde 'een duit in het zakje doen'.

28) Pannenkoekenbord 1600-1700

De binnenkant, spiegel, van dit bord is verhoogd. In de 17e eeuw werd dit soort borden gebruikt om pannenkoeken op te serveren. Door de verhoging in het midden van het bord kon de stroop mooi uitlopen over de pannenkoek.

Afbeelding 8

Afbeelding 9